

Bibliografia

KSIĄŻKI EKONOMICZNO-ROLNICZE

Konsumpcja w innowacyjnej gospodarce. Red. nauk. A. Olejniczak-Merta. – Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2016, 234 s.

Monografia poświęcona jest problematyce obecnego, trzeciego już etapu rozwoju społeczno-gospodarczego, który oparty jest na wiedzy i innowacjach. Dostarcza informacji o rozwoju innowacyjnej gospodarki i konsumpcji w Polsce poprzez ich zdefiniowanie, prowadzone badania empiryczne i wskazanie obszarów wartych analizowania i podejmowania nowych działań w przyszłości. Udowadnia, że zgodnie ze współczesnym pojmowaniem gospodarowania, konsumpcja stanowi trzeci (obok produkcji i wymiany), równoważny i aktywny czynnik rozwoju innowacyjnej gospodarki. Kolejne rozdziały monografii dotyczą:

- pojęcia i istoty innowacyjnej gospodarki, w tym roli w rozwoju społeczno-gospodarczym oraz oceny innowacyjności polskiej gospodarki w oparciu o wybrane wskaźniki;
- konsumpcji w Polsce w kontekście uwarunkowań zmian w skali makroekonomicznej i na poziomie gospodarstw domowych oraz funkcji w rozwoju społeczno-gospodarczym;
- zachowań rynkowych konsumentów, w tym zwyczajów, postaw wobec nowych produktów, czynników wpływających na decyzje zakupowe i korzystanie z wybranych kategorii usług;
- konsumpcji produktów innowacyjnych w kontekście zainteresowań i wiedzy na temat takich produktów oraz stopnia korzystania z innowacyjnych dóbr i usług;
- roli konsumenta we współczesnej gospodarce, a zwłaszcza zwyczajów zakupowych związanych z produktami i usługami innowacyjnymi, opinii o zachowaniach innowacyjnych oraz segmentacji konsumentów ze względu na stosunek do innowacyjności. (M.M.)

Polityka wsparcia konkurencyjności gospodarki. Wybrane aspekty. Red. nauk. T. Godecki. – PWN S.A., Warszawa 2016, 265 s.

Celem monografii autorstwa naukowców z Katedry Gospodarki i Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie jest określenie czynników kształtujących zdolność konkurencyjną gospodarek narodowych oraz mechanizmów ich oddziaływania na wyniki gospodarcze. Intencją jest także przegląd postulatów formułowanych pod adresem poszczególnych gałęzi polityki gospodarczej, które konkurencyjność determinują. W części teoretycznej autorzy zdefiniowali podstawowe kategorie konkurencyjności, poruszyli problematykę polityki wsparcia konkurencyjności w krajach rozwijających się, odnieśli się do międzynarodowego wymiaru konkurencyjności, jakim jest handel zagraniczny, sprecyzowali wyzwania rozwojowe stojące przed polską polityką gospodarczą oraz przestrzenne zorganizowanie procesów wytwarzania, czyli konkurencyjność regionów i metropolii. W części drugiej wyodrębnili trzy rodzaje zasobów oddziałujących na konkurencyjność gospodarki: rynek pracy i jego zasoby, kapitał ludzki, kapitał społeczny. W kolejnej części analizowali czynniki decydujące o efektywności użytkowanych zasobów, a mianowicie otoczenie instytucjonalne, innowacyjność, przedsiębiorczość oraz dizajn jako sektor przemysłów kreatywnych. W ostatniej części dokonali przeglądu oddziaływania makrootoczenia i polityki przemysłowej na konkurencyjność gospodarki narodowej. Gdzie było to możliwe, porównali potencjał i zdolność konkurencyjną Polski z innymi krajami UE, a zwłaszcza z państwami Grupy Wyszehradzkiej oraz Hiszpanią i Włochami, które mają zbliżony potencjał ludnościowy i także próbują odrobić dystans do najlepiej rozwiniętych krajów europejskich. (M.M.)

Rola odnawialnych źródeł energii w rozwoju społeczno-ekonomicznym kraju i regionu. Red. nauk. A.Z. Nowak, M. Szałański, W. Zborowska. – Wyd. Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2016, 124 s.

W obszarze środowiskowym strategii zrównoważonego rozwoju kluczowe znaczenie odgrywa zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE) i stopniowe uniezależnienie się od tradycyjnych surowców energetycznych (węgiel, ropa, gaz ziemny). Taki kierunek działań usankcjonowany jest prawnie w unijnym dokumencie strategicznym „Europa 2020”, który określa, że w 2020 roku w porównaniu do 1990 r. o 20% powinna zmniejszyć się emisja gazów cieplarnianych, o 20% zwiększyć udział energii odnawialnej w całkowitym zużyciu i o 20% zwiększyć efektywność energetyczna. Rozwój produkcji energii odnawialnej przewidują także polskie dokumenty strategiczne, jak np. „Strategia odpowiedzialnego rozwoju”, „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”, „Polityka energetyczna Polski do 2030 roku”. Zakłada się w nich dywersyfikację źródeł energii, zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i uznanie energii odnawialnej za drugi segment elektroenergetyki. W omawianej publikacji prezentowane są wyniki badań nad stanem i perspektywami rozwoju OZE w kontekście uwarunkowań międzynarodowych, krajowych i regionalnych. W kolejnych rozdziałach omawiane jest:

- znaczenie energii odnawialnej w całkowitym zużyciu energii w Polsce w odniesieniu do innych krajów UE oraz zmiany w strukturze wytwarzania energii odnawialnej w przekroju rodzajów i nośników energii;
- pozyskiwanie energii pierwotnej w Polsce w latach 2005-2014 w odniesieniu do wielkości energii pozyskanej z OZE;
- rosnąca popularność OZE w kontekście tworzenia się grupy prosumentów – indywidualnych producentów energii ze źródeł odnawialnych;
- niskoemisyjna transformacja gospodarki, w tym zwiększenie udziału energii z OZE w całkowitym zużyciu energii;
- aktualne regulacje prawne dotyczące presumpcji energii w Polsce w latach 2015-2016;
- warunki ekonomiczno-finansowe realizacji inwestycji w instalacje fotowoltaiczne. (M.M.)

RUDY M.: **Polityka żywienia ludności.** – Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2016, 225 s.

Według Światowej Organizacji Zdrowia polityka żywienia to skoordynowany zestaw zadań i działań podejmowanych przez rządy w celu zapewnienia dobrego stanu zdrowia społeczeństwa, poprzez udostępnienie żywności bezpiecznej i odpowiedniej pod względem żywieniowym. Celem tej polityki jest osiągnięcie przez społeczeństwo optymalnego poziomu żywienia w danych warunkach geograficznych i ekonomicznych. Polityka żywienia, powiązana ze zdrowiem publicznym oraz gospodarką żywnościową i polityką rolną, powinna koordynować procesy zachodzące na rynku oraz kontrolować jakość produktów rolno-spożywczych. Autor publikacji omówił zagadnienia związane z polityką żywienia ludności w aspekcie prawnym, ekonomicznym, gospodarczym, społecznym i zdrowotnym. Przedstawił zmiany i przeobrażenia w gospodarce żywnościowej Polski po 1945 r. Scharakteryzował aktualny stan sektora rolno-spożywczego, cele i instrumenty WPR, sytuację żywnościową w Polsce i na świecie, bezpieczeństwo żywnościowe, samowystarczalność, kontrolę jakości żywności, import i eksport żywności. Określił także czynniki wpływające na sposób odżywiania się, perspektywy produkcji żywności i jej spożycia, współczesne trendy w konsumpcji oraz zależność stanu zdrowia od żywności i sposobu odżywiania. Podkreślił, że zmiany o charakterze ekonomicznym, społecznym i kulturowym zachodzące w Polsce od 1989 r. i przyspieszone po integracji z UE istotnie wpływają na zachowania konsumentów na rynku żywności, ich preferencje i wymagania dotyczące produktów. Zmiany te determinują rozwój nowych strategii producentów żywności i nowych segmentów produktów odpowiadających na zapotrzebowanie konsumentów. Obecnie zadania i działania polityki żywienia zmierzają do usprawnienia zarządzania systemem żywności, poprawy jakości sposobów żywienia i stanu żywienia, zmniejszenia obciążeń chorobowych związanych ze sposobem odżywiania, w tym otyłości. (M.M.)

Oprac. M.M.

ARTYKUŁY EKONOMICZNO-ROLNICZE

ANDRADE S.: **Transition and adaptation: an analysis of adaption strategies amongst Danish farm families from 1980-2008** (Restrukturyzacja i adaptacja: analiza strategii adaptacyjnych duńskich gospodarstw rodzinnych w latach 1980-2008). – *Sociologia Ruralis* 2016, vol. 56, no 3, s. 371-390, DOI: 10.1111/soru.12091.

W artykule opisano, w jaki sposób rodzinne gospodarstwa rolne w Danii radziły sobie z kryzysem rolnym, który zapanował w Europie we wczesnych latach osiemdziesiątych XX wieku. W następstwie zmian technologicznych, zaostrzenia konkurencji na rynkach oraz redukcji pomocy publicznej, liczba drobnych gospodarstw zmniejszyła się o połowę, a producenci, którzy utrzymali się na rynku, musieli nie tylko zwiększyć skalę i jakość produkcji, ale także zmienić organizację pracy w swoich gospodarstwach. Szczególnie interesujący jest przykład przemian strukturalnych rolnictwa duńskiego, w którym w przeszłości ważne miejsce zajmowały drobne gospodarstwa rodzinne, a obecnie należy ono do najbardziej zindustrializowanych na świecie. Autor artykułu wyodrębnił i scharakteryzował kategorie rodzin różniące się obieranymi strategiami dostosowawczymi do trudnych warunków ekonomicznych. Analizę oparł na danych obejmujących ponad dwieście tysięcy młodych rolników oraz ich rodzin i opisał ich trajektorie życiowe na przestrzeni dwudziestu ośmiu lat (1980-2008). Wykorzystując analizę sekwencyjną oraz modele logitowe, opisał działania rodzin prowadzących nieprzerwanie produkcję rolną. W wyniku przeprowadzonych obliczeń wyróżnił pięć sposobów reagowania na kryzys rolny. Wybór określonej strategii był powiązany m.in. z poziomem wykształcenia, sytuacją finansową, składem osobowym gospodarstwa domowego oraz rodzajem otrzymywanej pomocy. (M.D.)

CHRISTIAENSEN L.: **Agriculture in Africa – telling myths from facts: a synthesis** (Rolnictwo w Afryce – fakty a mity: podsumowanie). – *Food Policy* 2017, vol. 67, 1-11 <http://dx.doi.org/10.1016/j.foodpol.2017.02.002>.

Celem artykułu było podważenie nieadekwatnych i utartych sądów na temat afrykańskiego rolnictwa, do których często odwoływano się w debacie publicznej i naukowej. Autor dokonał przeglądu badań prowadzonych w latach 2009-2012 na reprezentatywnych próbach gospodarstw domowych w sześciu krajach afrykańskich: Etiopii, Malawi, Nigrze, Nigerii, Tanzanii i Ugandzie. Uzyskane wyniki rzucają nowe światło na kwestię zaplecza produkcyjnego rolnictwa oraz postaw i sposobów utrzymania ludności wiejskiej w wymienionych państwach. Z przeprowadzonych analiz wynika, że ankietowani rolnicy wykorzystywali nowoczesne środki produkcji, takie jak nawozy czy chemia rolna, ale często czynili to w sposób nieefektywny. Na ogół w rolnictwie rozpatrywanych krajów obserwowano procesy intensyfikacji produkcji, ale ich tempo pozostawało zbyt wolne w kontekście szybkiego przyrostu liczby ludności oraz potrzeb rynku. Wbrew rozpowszechnionym opiniom kobiety w rolnictwie afrykańskim nie ponosiły zdecydowanej większości nakładów pracy. Poziom zaangażowania w działalność rolniczą w zależności od płci pracujących był zróżnicowany geograficznie i nie miał istotnego znaczenia dla wyjaśniania różnic we wskaźnikach produktywności. Stwierdzono także, iż w badanych państwach rynek ziemi, pracy i usług finansowych nie funkcjonował właściwie, co stanowiło istotną barierę rozwoju całego sektora (m.in. rolnicy bardzo rzadko korzystali z kredytów na zakup środków produkcji). Niezależnie od tego, że prowadzenie produkcji na rynek było rozpowszechnione, to jej skala była niewielka. Ludność rolnicza na ogół nie była zaangażowana w działalność zarobkową poza gospodarstwami rolnymi. Pozarolnicza aktywność zawodowa użytkowników gospodarstw przybierała formę samozatrudnienia i była zwykle podejmowana w szarej strefie w celu zwiększenia szans na przetrwanie. (M.D.)

GOBILLON L., WOLFF F.-Ch., GUILLOTREAU P.: **The effect of buyers and sellers on fish market prices** (Wpływ kupujących i sprzedających na rynkowe ceny ryb). – *European Review of Agricultural Economics* 2017, vol 44, no 1, s. 149-176, DOI:10.1093/erae/jbw006.

Corocznie we Francji sprzedaje się 230 tysięcy ton ryb o przeciętnej wartości 658 mln euro. Transakcje pomiędzy rybakami a odbiorcami dokonują się zwykle na aukcjach przy wykorzystaniu środków elektronicznych. Autorzy artykułu próbowali odpowiedzieć na pytanie, jakie czynniki wpływały na poziom cen ryb. Punktem wyjścia do analiz była metoda regresji hedonicznej, która jest często wykorzystywanym narzędziem do analizy wpływu cech jakościowych dóbr na ich ceny. Metoda regresji hedonicznej ma jednak pewne ograniczenia, ponieważ w swoich założeniach nie uwzględnia ważnych czynników oddziałujących na wartość produktów,

takich jak nieobserwowalne charakterystyki, niedoskonałość rynków czy zróżnicowanie sprzedawców i nabywców. W artykule zaprezentowano rozszerzenie tradycyjnego modelu cen hedonicznych, które umożliwiło analizę ukrytych zróżnicowań wśród kupujących i sprzedawców ryb. Wykorzystane na potrzeby badań informacje obejmowały ponad piętnaście milionów transakcji dokonanych na rynku hurtowym we Francji w latach 2000-2007. Wyniki udokumentowały, że nieobserwowalna heterogeniczność sprzedawców i nabywców odgrywała znaczącą rolę w kształtowaniu cen ryb. W przypadku niektórych gatunków włączenie do regresji cenowych ukrytych zróżnicowań stron transakcji zmieniało współczynniki związane z cechami jakościowymi towarów. Niezależnie od tego, główny czynnik wyjaśniający wahania cen wielu gatunków stanowiły ich charakterystyki. (M.D.)

GOSZCZYŃSKI W., KNIEĆ W., KAMIŃSKI R.: Nowi agenci zmian w rolnictwie. O postawach i znaczeniu konsumentów w rozwoju i zarządzaniu klastrem żywności wysokiej jakości „Kujawsko-Pomorska Spizarnia”. – Zagadnienia Doradztwa Rolniczego 2017, nr 1, s. 15-33.

Przedmiotem artykułu jest określenie specyficznych cech rynku żywności wysokiej jakości (tradycyjnej, ekologicznej, regionalnej) w kontekście rosnącego znaczenia roli konsumentów, którzy aktywnie współtworzą ten rynek. Bezpośrednie i systematyczne relacje konsumentów z producentami rolnymi, oparte na wzajemnym zaufaniu, lojalności, wierności określonym ideom i wartościom, zmieniają rolę konsumentów w łańcuchu produkcji, dystrybucji i spożycia żywności. Konsumenty przestają być biernymi uczestnikami procesu popytu, a stają się aktywnymi kreatorami i popytu, i podaży. Naukowcy z Instytutu Socjologii UMK i IRWiR PAN badali cechy charakterystyczne konsumentów żywności wysokiej jakości i możliwość ich wykorzystania do stworzenia, poszerzenia i udrożnienia kanałów dystrybucji tej żywności. Ilościowe i jakościowe badania terenowe oparte na autorskim modelu sieci rolnicy-konsumenty prowadzone były na podstawie studium przypadku klastra spółdzielczego „Spizarnia Kujawsko-Pomorska”. W jego skład wchodzi 16 firm produkujących żywność wysokiej jakości (soki, kajmak, wędliny, oleje, miód, pieczywo, produkty mleczarskie) oraz firmy z branży hotelarsko-restauracyjno-cateringowej (HORECA). Autorzy podkreślili, że wspieranie ze środków publicznych lokalnych marek i klastrów spożywczych ma sens nie tylko ze względu na sytuację rynkową, ale na dobra publiczne będące skutkiem ich funkcjonowania – ochronę bioróżnorodności i różnorodności kulturowej, ograniczenie wykluczenia społecznego, zapewnienie stabilności lokalnych systemów gospodarczych. (M.M.)

GROTKIEWICZ K., PESZEK A.: **Czynniki kształtujące wydajność pracy kobiet zatrudnionych w rolnictwie w krajach Unii Europejskiej.** – Problemy Drobnych Gospodarstw Rolnych 2016, nr 4, s. 57-68.

Autorki artykułu badały sytuację ekonomiczną kobiet aktywnych zawodowo w rolnictwie polskim na tle pozostałych krajów UE. Według danych Eurostatu kobiety na obszarach wiejskich stanowią mniej niż 50% ogółu ludności w wieku produkcyjnym, a tylko 45% osób aktywnych zawodowo w rolnictwie. Zgodnie ze strategią UE kobiety na terenach rolniczych nie powinny ograniczać się do roli tradycyjnie przypisywanej im w gospodarstwie wiejskim, ale aktywizować się w innych dziedzinach. Dla określenia poziomu wydajności pracy kobiet w rolnictwie poszczególnych krajów UE autorki analizowały wskaźniki dotyczące: powierzchni użytków rolnych, struktury agrarnej, średniej powierzchni gospodarstwa rolnego, stosunków demograficznych z uwzględnieniem liczby kobiet aktywnych zawodowo w rolnictwie, wartości PKB wytwarzanej przez rolnictwo oraz kobiety zatrudnione w rolnictwie. Najwyższy poziom wydajności pracy mierzony w USD na 1 roboczogodzinę osiągnęły kobiety w Szwecji (34,58), Holandii (26,71) i Finlandii (24,97). Dla Polski jest to wartość 3,62, przedostatnia wśród 28 państw członkowskich UE. Istniejącą sytuację może zmienić przyspieszenie przemian strukturalnych, czyli modernizacja gospodarstw, rozwój nowych technologii i zmniejszenie liczby osób zatrudnionych w rolnictwie. (M.M.)

LATRUFFE L., BRAVO-URETA B.E., CARPENTIER A., DESJEUX Y., MOREIRA V.H.: **Subsidies and technical efficiency in agriculture: evidence from European dairy farms** (Subsydia i efektywność techniczna w rolnictwie: badania europejskich gospodarstw mlecznych). – American Journal of Agricultural Economics 2017, vol. 99, no 3, s. 783-799, DOI: 10.1093/ajae/aaw077.

Gospodarstwa rolne w UE są wspierane instrumentami WPR, co jest motywowane potrzebą poprawy produktywności rolnictwa i polepszenia warunków życia rodzin rolniczych. Ocenia się, że wielkość pomocy publicznej skierowanej do rolnictwa w Europie jest znacznie większa niż w USA czy Australii. W ciągu ostatnich kilku dekad zarówno intensywność, jak i warunki dotowania producentów rolnych podlegały istotnym zmianom. Wśród nich kluczowe znaczenie miało rozwiązanie uniezależniające otrzymywanie płatności bezpośrednich od rodzaju i skali produkcji, które wprowadzono reformą luksemburską w 2003 r. Celem artykułu jest rzadko badana kwestia związku między subsydiami rolniczymi a efektywnością techniczną gospodarstw mlecznych w UE. Na potrzeby opracowania wykorzystano dane FADN oraz unikalną metodologię badań. Rozpatrywano przypadki różnych państw członkowskich UE (Belgia, Dania, Francja, Niemcy, Irlandia, Włochy, Portugalia, Hiszpania i Wielka Brytania) na przestrzeni osiemnastu lat (1990-2007), czyli w okresie, kiedy miały miejsce zasadnicze reformy polityki rolnej. W analizach modelowych

autorzy zwrócili szczególną uwagę na możliwość wystąpienia endogeniczności nakładów w stochastycznej granicznej funkcji produkcji. Oszacowali ją za pomocą estymatora porządkowej metody momentów. Badania dowiodły, iż wpływ subsydiów na efektywność techniczną może być pozytywny (Hiszpania, Portugalia), obojętny (Dania, Niemcy, Francja, Irlandia) bądź negatywny (Belgia, Wielka Brytania). Zdaniem autorów subsydia nie są najlepszym sposobem na poprawę produktywności gospodarstw rolnych. Stwierdzili ponadto, że wdrożenie w ramach WPR w 2003 r. wsparcia oddzielonego od produkcji osłabiło oddziaływanie dotacji na efektywność produkcji. (M.D.)

RUNGE F., LANG H.: Lebensmittelverluste in der Landwirtschaft durch Ästhetik-Ansprüche an Obst und Gemüse – Gründe, Ausmaß und Verbleib (Straty żywności w rolnictwie w kontekście wymagań dotyczących estetyki wyglądu owoców i warzyw – przyczyny i skala problemu). – *Berichte über Landwirtschaft* 2016, vol. 94, no 3, <http://buel.bmel.de>.

Na przykładzie sektora owocowo-warzywnego autorzy artykułu analizowali bardzo aktualny problem strat żywności w rolnictwie. W kontekście rosnącej liczby ludności świata, niedożywienia i głodu, zaostrzającej się konkurencji o powierzchnię gruntów rolnych oraz zmian polityki klimatycznej i środowiskowej, dyskusja na temat strat żywności w łańcuchu marketingowym jest bardzo ważna. Nie ulega wątpliwości, że należy podjąć wszelkie starania, aby ograniczyć straty żywności. W produkcji roślinnej powstają one głównie w trakcie zbiorów i przechowywania, ale w sektorze owocowo-warzywnym zachodzą także w handlu, ponieważ istotnym elementem jest estetyczny wygląd produktów, zachęcający konsumentów do zakupów. Autorzy artykułu analizowali zakres tego problemu oraz jego przyczyny. Wskazali możliwe zmiany w modelu konsumpcji i sprzedaży oraz możliwości poprawy sytuacji, tj. ograniczenia strat. (P.S.)

SCHARNER M., PÖCHTRAGER S., LARCHER M.: Risikoeinstellung und Risikowahrnehmung von Milchproduzenten in Österreich (Postrzeżenie i zarządzanie ryzykiem przez producentów mleka w Austrii). – *German Journal of Agricultural Economics (GJAE)* 2016, vol. 65, no. 4, s. 262-273, www.gjae-online.de.

Autorzy artykułu przedstawili problematykę zarządzania ryzykiem w gospodarstwach mleczarskich w Austrii. Zagadnienie to, a w szczególności środki zarządzania ryzykiem w celu zapewnienia stabilnych dochodów gospodarstw rolnych, ma coraz większe znaczenie w literaturze ekonomiczno-rolniczej. Badania były prowadzone na grupie 109 producentów mleka przy użyciu metody Holt-and-Laury Lottery. Wyniki badań wykazują, że gotowość rolników do ponoszenia nakładów (także finansowych) na środki zarządzania ryzykiem jest uzależniona od subiektywnych decyzji. (P.S.)

URBAN S.: **Wiejskie gospodarstwa domowe w porównaniu z innymi typami gospodarstw domowych.** – Problemy Drobnych Gospodarstw Rolnych 2016, nr 4, s. 93-107.

Gospodarstwo domowe jest specyficznym podmiotem gospodarczym, stanowiącym podstawę całej gospodarki i realizującym wiele ważnych funkcji, w tym konsumpcyjną i produkcyjną. Można je klasyfikować według różnych kryteriów, z których najpopularniejsze to: według liczby osób, miejsca zamieszkania członków gospodarstwa, wzajemnych relacji członków gospodarstwa, typu społeczno-gospodarczego i głównego źródła dochodów. Na podstawie danych GUS o budżetach gospodarstw domowych z lat 2001-2014 autor artykułu przedstawił zmiany w sytuacji gospodarstw domowych rolników w Polsce i odniósł je do wartości charakteryzujących gospodarstwa pracowników, emerytów i rencistów oraz pracujących na własny rachunek. Porównał dane dotyczące liczby osób w gospodarstwie, miesięcznego dochodu rozporządzalnego, miesięcznych wydatków, udziału wydatków w dochodzie rozporządzalnym i wskaźnika zagrożenia ubóstwem. Stwierdził wyraźne różnice sytuacji gospodarstw domowych rolników pod względem wszystkich badanych wielkości. Gospodarstwa rolników miały największą ilość członków, najniższy dochód rozporządzalny, niskie wydatki i wysokie zagrożenie ubóstwem. Taka sytuacja wskazuje na konieczność zmian w polityce rolnej i polityce społecznej wobec wsi, a także działalności wiejskich samorządów. (M.M.)

WOJCIESZEK A., WOJCIESZEK M.: **Wpływ nowelizacji Ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego na zasady obrotu nieruchomościami rolnymi.** – Zagadnienia Doradztwa Rolniczego 2016, nr 4, s. 89-98.

U podstaw przeprowadzonej przez Sejm RP w 2016 r. nowelizacji ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego było przeciwdziałanie nadmiernej koncentracji gruntów polegające na wprowadzeniu licznych zmian ograniczających transakcje, których przedmiotem są nieruchomości rolne. Celem jest ochrona ziemi rolniczej w Polsce przed spekulacyjnym wykupywaniem przez osoby z kraju i zagranicy, które nie gwarantują wykorzystania nabytej ziemi na cele rolnicze i zgodnie z interesem społecznym. Nowelizacja budzi liczne wątpliwości natury prawnej, zwłaszcza w zakresie możliwości kupna nieruchomości przez nabywców innych niż rolnicy indywidualni i różnic w definicji pojęcia „nieruchomość rolna” obowiązujących w ustawie i kodeksie cywilnym. Chodzi także o wzmocnienie władzy publicznej poprzez rozszerzenie zakresu uprawnień przysługujących Agencji Nieruchomości Rolnych. Wprowadzona nowelizacja spowodowała spadek zainteresowania kupnem ziemi rolniczej, a w konsekwencji obniżenie jej wartości. Zmiany ograniczające obrót nieruchomościami rolnymi mogą negatywnie wpłynąć na kształt ustroju rolnego w Polsce. (M.M.)

VEEMAN M: **North American trade policy for agriculture and forestry: can economics trump politics?** (Północnoamerykańska polityka w handlu rolnym i leśnym: czy ekonomia potrafi przebić politykę?). – Canadian Journal of Agricultural Economics 2017, vol. 65, s. 43-68, DOI: 10.1111/cjag.12135.

Wbrew przytłaczającej liczbie badań naukowych wskazujących na korzyści z redukcji barier handlowych, stale rośnie ilość restrykcji ograniczających międzynarodową wymianę dóbr i usług. W wielu krajach poparcie rozczarowanego globalizacją społeczeństwa zyskują politycy nacjonalistyczni, opowiadający się za uszczelnianiem granic między państwami i odrzuceniem dotychczasowych traktatów handlowych. Zdaniem autora artykułu wymiana handlowa i imigracja zostały niesłusznie obwinione o kryzys społeczno-gospodarczy i polityczny na świecie. Wzrost inwestycji i handlu spowodował postęp techniczny i zmiany instytucjonalne, które przełożyły się na obserwowany od dziesięcioleci rozwój ekonomiczny. Procesy te poprawiły ogólny poziom życia i przyczyniły się do powstania nowych miejsc pracy w wielu branżach. Jednak postęp gospodarczy i zmiany cywilizacyjne mają swoją cenę. W wielu miejscach nastąpiły redukcje zatrudnienia (głównie w rolnictwie i przemyśle tradycyjnym), wzrost niepewności i dysproporcji dochodowych. Rzeczywistą, choć dla wielu nieoczywistą, przyczyną tych zjawisk jest zastępowanie czynnika pracy zaawansowaną technologią i kapitałem. Autor artykułu wskazał korzyści gospodarcze i koszty polityczne wynikające z obniżenia protekcjonizmu w ramach funkcjonowania umów handlowych pomiędzy USA a Kanadą (WTO, NAFTA). Scharakteryzował konsekwencje istniejących ograniczeń w wymianie towarów pomiędzy tymi krajami na przykładzie rynku mleka (Kanada) i przemysłu drzewnego (USA). Stwierdził, że postrzeganie kwestii sprawiedliwego podziału zysków z międzynarodowej wymiany handlowej może ulec poprawie dzięki efektywnemu wspieraniu przez politykę publiczną pracowników oraz przez promowanie społecznie akceptowalnych warunków zatrudnienia i zabezpieczeń socjalnych. Autor wymienił również możliwe usprawnienia w procesie informowania o korzyściach wynikających ze wzrostu gospodarczego napędzanego przez globalizację. (M.D.)

Oprac. Zespół